

Lahden ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Valokuvaus
Opinnäytetyö

Kevät 2017
Jonne Sippola

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni on ELMA-valokuvakirja alzheimeria sairastavasta isoäidistäni Elmasta. Kirjassa olen muun muassa käyttänyt kuuden vuoden aikana ottamiani kuvia Elmasta, hänen kirjoittamia muistilappuja sekä hänen kotialbumikuvia aina 50-luvulta lähtien.

Kirjallisessa osuudessa kerron työprosessistani, kirjoitan muistisairaana kuvaamisesta ja avaamasta sekä valokuvahistorian että Elman kotialbumikuvien kautta albumikuvien tärkeyttä. Tekstissä pohdin etiikkaani valokuvaajana ja tämän projektin merkitystä.

ABSTRACT

My thesis is a photobook called ELMA. Book is about my grandmother Elma, who suffers from Alzheimer's disease. There are photographs that I have taken of Elma during the past six years, handwritten notes of hers, as well as pictures from her home-album that dates all the way back to the 50's.

My written thesis covers the working process throughout this project. I write about my personal experiences of photographing someone suffering from memory loss. I also discuss the importance of home-albums for someone like Elma, as well as their importance within a historical point of view. Lastly I talk about the ethics of being a photographer as well as the meaning and significance of this particular project.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	8
2. Alzheimer	10
2.1. Alzheimer Suomessa	
2.2. Elman tauti	
3. Muistisairas valokuvattavana	12
3.1. Elman valokuvaaminen	
3.2. Havainnot	
4. Kotialbumikuvat	14
5. Valokuvaajuuteni	18
6. Työprosessi	20
7. Kuvallinen osuus	24
7.1. Kuvavalintojen vaikeus	
7.2. Kihlajaiskuva vs. Henkilökuva Elmasta	
7.3. Lappujen käyttö	
7.4. Katseen poissaolo	
8. Lopuksi	30
9. Lähteet	32

1. JOHDANTO

Kun istun isoäitini Elman sängyllä, koristetyynyn alla tuntuu jotain. Sieltä paljastuvat kaikki hänen haarukkinsa ja veitsensä. Vai näin tällä kertaa. Hymyilyttää, koitamme nauraa mummun kanssa tapaukselle, mutta samalla minua surettää. Mitä Elma mieltii, mitä Elma muistaa?

Opinnäytetyöni on valokuvakirja ELMA. Kirja on teos mummostani Elma Kauppilasta ja hänen muististaan, joka ei ole enää entisensä. Kirja koostuu kuuden vuoden aikana Elmasta ottamistani valokuvista. Snapshoteista, potreteista ja meidän yhteiskuvista. Elman kotialbumikuvista, kuvista, joissa palataan marjapuskien äärelle 70-luvulle ja 50-luvun alun riemuun, sekä sukupolvien sykliin. Kirjassa on myös Elman lakanavarkaalle kirjoittamia viestejä ja kalenteriaukeamia.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa käsittelen alzheimerin tuomia haasteita ja sitä, miten kuvaustilanteet sujuvat muistisairaana kanssa. Kerron työprosessistani ja vaikeista päätöksistä, joita kävin läpi kirjaa tehdessä. Pohdin omaa valokuvaajan etiikkaani, minkälaisen kuvan haluan ja voin sairaasta isoäidistäni antaa.

Kuuden vuoden aikana otetuissa valokuvissa näkyy minun kehitykseni valokuvaajana. Tämä opinnäytetyö on ollut minulle mahdollisuus palata valokuvaajataipaleeni alkuun ja siihen matkaan, minkä olen opinnoissani tehnyt. Kaikkein eniten tämä on kuitenkin ollut mahdollisuus pohtia minun ja Elman suhdetta valokuvan kautta sekä samalla käsitellä hänen katoavaa muistia.

2. ALZHEIMER

2.1. Alzheimer Suomessa

Alzheimer-infon mukaan Suomessa alzheimerin tautia sairastaa n. 70 000 ihmistä ja alzheimer on yleisin muistisairaus. Kaikista muistisairaista 60-70%:lla on alzheimerin tauti (Muistiliitto 2017). Taudinkuvaan kuuluu muistin heikentymisen lisäksi fyysisiä muutoksia ja taudin seuraksena myös luonteen muutoksia. Tauti puhkeaa vanhemmalla iällä, monilla n. 65-vuotiaana tai sen jälkeen. Myös nuoremmille, 50-vuotiaillekin voidaan diagnosoida tauti. Taudin syytä ei tiedetä eikä sitä pidetä geneettisenä. Taudin edetessä aivoissa tapahtuu muutoksia, "jotka johtavat muistijärjestelmän toimintaan liittyvien hermosolujen ja aivoalueiden tuhoutumiseen". (Alzheimerinfo 2017) Tauti etenee hiljalleen vaarattomista pikku unohduksista suurempiin ja lopulta myös hengenvaarallisiin tilanteisiin.

Kun puhun tuttavieni kanssa isoäidistäni, moni kertoo, että heidänkin isovanhemmista ainakin toinen sairastaa jotain muistisairautta. Jos Suomessa 70 000 ikä-ihmistä sairastaa alzheimeria, on heidän läheisiään moninkertainen määrä. Läheisiä, joita tauti koskettaa, ihmisiä, jotka ovat samassa asemassa kuin minä. Elma muistaa minut vielä hyvin. Joskus, kun on paljon ihmisiä samassa paikassa, hän sekoittaa ihmiset ja paikat. Monen ihmisen kohdalla tauti on edennyt siihen pisteeseen, ettei sairastunut henkilö muista enää läheisiään tai omaa kumppaniaan. Olen etuoikeutettu läheinen, kun Elma muistaa minut.

2.2. Elman tauti

Elmalla diagnosoitiin alzheimerin tauti vuonna 2009. Kaikki alkoi pienistä unohduksista muutamaa vuotta aikaisemmin, vielä kun hänen puolisonsa Jussi oli elossa. Milloin oli jokin asia väärässä paikassa, kaupassa käyminen ei enää sujunut ja keskustellessa sanat saattoivat unohtua. Tämän jälkeen tulivat harhakuvitelmat siitä, että asunnossa kävi joku. Joku toi asuntoon outhoja tavaroita ja varasti lakanoita. Taudin olemassaoloa hän ei ole koskaan myöntänyt.

Elma asui kotonaan Mäkkylässä palvelutalossa vielä viime kesään saakka. Hän pärjäsi siellä läheisten avustuksella, ruokaa tuotiin, roskat vietiin ja saunottamisesta huolehdittiin. Tätini Eliisa asui viikot viereisessä asunnossa ja piti seuraa Elmalle iltaisin töidensä jälkeen, sekä huolehti iltapalasta. Viikonloppuisin perheemme kävi Elman luona ja hänelle tuotiin viikon ruuat.

Elmalle ei tullut koskaan vaihetta, jossa hän olisi lähtenyt kotoaan harhailemaan. Hän ei käynyt enää pitkillä kävelyillä sen jälkeen kun muisti alkoi pettämään. Pelot hänen turvallisuutensa heikkenemisestä syntyivät, kun hän alkoi lämmittämään ruokaa leivänpaahtimessa ja paahtimen päällä oli tavaroita, jotka olisivat voineet syttyä tuleen.

Elma asuu nyt Espoossa muistisairaiden hoitolaitoksessa Villa Lauriinassa. Siellä asukkailla on koko ajan hoitaja, ulko-ovet ovat lukossa eikä asukkaiden omien huoneiden ovia saa lukkoon. Osastolla on seitsemän asukasta. Tämä on ollut huojennus Elman lähipiirille. Mitään suurempaa vahinkoa ei voi nyt tapahtua. Elma on vajaassa vuodessa siellä asuessaan piristynyt ja hänellä on Lauriinassa joka päivä seuraa.

Työssäni näkyy Elman viimeisin elinympäristö Lauriina. Laitosmaisen näköinen asuinpaikka on nyt hänen arkeaan. Lauriinan huone ei ole enää niin kodinomainen kuin Elman asunto Mäkkylässä oli. Elman huoneeseen Lauriinaan on tuotu hänelle tärkeitä esineitä, pieniä patsaita ja paljon valokuvia. Tiina Kohtamäki ja Sirkka-Liisa Palomäki kirjoittavat artikkelissaan, että vanhainkodissa asuvalle ihmiselle omat esineet rakentavat merkityksensä kautta elämäkerrallista yhteyttä ja jatkuvuutta elämään (2010, 44). Esimerkiksi eräs peurapatsas, joka on kertaalleen korjattu liimalla halkeaman takia, on ollut Elmalla jo 60-luvulta saakka. Esineet ovat yksi osa elämänkaarta ja tutut esineet uudessa ympäristössä luovat turvallisuuden tunnetta. Elma voi myös mahdollisesti muistaa jotain patsaan kautta, tapahtumia tai jotain itsestään. Haluavathan lapsetkin mukaansa uuteen paikkaan lempipehmolelunsa. Taulut, jotka näkyvät työssäni 80-luvun kotialbumikuvissa ja 2010-luvulla otetuissa kuvissa, odottavat vielä ripustamista huoneen seinille.

3. MUISTISAIRAS VALOKUVATTAVANA

3.1. Elman valokuvaaminen

Elman valokuvaaminen on onnistunut vaihtelevalla menestyksellä.

Onnistumisella tarkoitan sitä, että saan luvan ottaa kuvan ja kuvasta tulee mielestäni käyttökelpoinen. Välillä hän suhtautuu varsin negatiivisesti kameraan ja toisaalta joskus on hyvinkin ilahtunut siitä, että hänestä otetaan kuvia.

Olen kuvannut Elmaa lähes koko ajan, kun olen opiskellut valokuvausta. Hän ei aina ole ollut järin mielissään siitä, että hänestä otetaan kuvia. Neljä vuotta sitten yrittäessäni kuvata häntä piti asiasta neuvotella, ja hyvänä päivänä sai ottaa ruudun tai kaksi. Joskus piti tyytyä siihen, että kuvassa Elma katselee selkää kameraan päin alas parvekkeelta. Sairauden edetessä hänen suhtautumisensa kuvattavana olemiseen on muuttunut positiivisemmaksi, ja nykyään, kun pyydän häntä olemaan kuvassa, hän ottaa sen enimmäkseen imarteluna. Kuitenkin alkuun pitää käydä jo useasti käymämme keskustelu, joka menee kutakuinkin näin:

Minä: "Sopisiko, jos ottaisın susta mummu muutaman kuvan, kun kerran nyt on niin hieno tilaisuus, että ollaan tässä yhdessä ja saisi hienon hetken tallennettua."

Elma: "Mitä sinä vanhaa Elma-muoria nyt kuvaamaan, ei, ei. Eihän mulla ole edes tukkaa laitettuna."

Minä: "Otetaas nyt vaan ihan pari kuvaa. Siitä tulee hieno, ja sullakin on nyt hyvät vaatteet päällä."

Elma: "No onko tässä hyvä, katsonko kameraan?"

Jo muutaman ruudun jälkeen Elma tokaisee, "Jokos tämä nyt sitten riittäisi".

Usein taivuttelen hänet olemaan vielä tovin paikallaan.

Silloin, kun hän kieltäytyy jyrkästi kuvaamisesta, voin odottaa hetken ja kysyä uudelleen. Se on muistisairauden surkuhupaisa puoli. Aina voi yrittää toisen kerran. Kuulostaa ehkä oudolta tai väärältä, että en halua uskoa hänen kieltoaan. Jos näppäilisin kuvia vain omaan pöytälaatikkoon, antaisin varmaankin asian olla. Mutta valokuvaajuuteni puskee minua kysymään uudelleen. Näen hyvät ja mielenkiintoiset tilanteet, jotka koen tärkeäksi tallentaa. Ja kun dokumentointia on tapahtunut jo pidemmän

aikaa, ovat kuvaus ja kuvaamisen jatkaminen muuttuneet osaksi suurempaa kokonaisuutta. Elman luona vieraillessani mukanani on aina ollut jonkinlainen kamera; kännykkä, filmikamera tai digikamera.

Kuvat, jotka olen ottanut Elmasta aikaisemmin, ovat enimmäkseen dokumentteja tilanteista. Uskon sen johtuvan Elman suhtautumisesta kuvattavana olemiseen sekä siitä, että Elma on paikoin luonteeltaan vähän äreä ja kovasanainen. Olen koittanut ottaa kuvia niin, ettei hän huomaisi, mitä teen. Olen nimittäin pelännyt, että hän reagoi negatiivisesti kuvaamiseen, mutta kuitenkin halusin saada valokuvauksen kannalta kiinnostavan tilanteen kuvattua. Kuvat ovat olleet snapshot-henkisiä kuvia, joissa kuvaustilanne on päällä ja minä vain todennan sen. Yki Hytösen mukaan snapshot-termi tulee metsästyksestä, ja sillä tarkoitetaan valokuvauksessa suurin piirtein nopeasti, lyhyellä varoitusajalla otettua kuvaa (Hytönen, 2015). Viimeisten kahden vuoden ajalta kuvat ovat olleet enimmäkseen potretteja, ja Elmalla on ollut kuvaustilanteissa kontakti minuun.

3.2. Havainnot

Muistisairaahan kuvaaminen on erilaista kuin terveen ihmisen kuvaaminen. On otettava huomioon että kuvattava ei välttämättä ole tilanteen tasalla. Kuvattava voi esimerkiksi unohtaa koko tilanteen kesken kaiken. Hän ei enää muistakaan, mitä oltiin tekemässä, miksi kuvaaja on hänen kanssaan tai kuka kuvaaja on. Jos aikoo kuvata muistisairasta, on hyvä miettiä etiikkaa, miksi kuvia tekee, mitä kuvilla haluaa kertoa ja mihin tarkoitukseen kuvat ovat tulossa. Jos kuvia aikoo julkaista, on hyvä tiedostaa, ettei muistisairas välttämättä ymmärrä, mitä julkaiseminen merkitsee ja mitä siitä voi seurata. Muistisairaalla ei välttämättä enää ole itsemääräämisoikeutta, jolloin kuvien julkaisusta päättää edunvalvoja.

Muistisairasta kuvattaessa on hyvä olla kärsivällinen. Täytyy jaksaa toistaa kuvattavalle, mitä on tekemässä, ja mennä hyvin pitkälti kuvattavan ehdoilla. Itse en ole halunnut joutua konfliktitilanteeseen kuvatessani Elman kanssa, vaan pyrkiä sopuun ja siihen, että tilanne rullaa kummallekin osapuolelle mukavalla tavalla. Kuvaus on yhteistyötä. Aika, kärsivällisyys ja läsnäolo ovat olleet kolme tärkeintä ohjenuoraa kuvatessani Elmaa. Ohjenuorat ovat toimineet myös tämän projektin ulkopuolella sellaisissa kuvauksissa, joissa kuvattava ei ole ihan heti sujut kameran edessä.

4. KOTIALBUMIKUVAT

Kirjassa käytetyistä kuvista osa on Elman kotialbumikuvia. Elma on kuvannut elämänsä aikana todella paljon. Aktiivisimmin hän kuvasi 70- ja 80-luvuilla. Nykyään kun katsomme yhdessä Elman kuvia, alkaa hän pohtia, missä hänen kameransa mahtaa olla ja silloin tällöin hän nousee etsimään sitä kaapeistansa.

Sairastuttuaan alzheimeriin Elma alkoi katsoa kuvaamiansa kuvia paljon enemmän kuin aiemmin. En muista, että ennen sairautta hän olisi viettänyt kuvien parissa niin paljon aikaa kuin nykyään. Kuvat ovat muuttuneet hänelle koko ajan tärkeämmiksi. Myös silloin, kun itse vietän aikaa Elman kanssa, katsomme usein valokuvia. Muistelemme niissä näkyviä paikkoja ja ihmisiä. Sen vuoksi tuntui luontevalta ottaa albumikuvat osaksi opinnäytetyötä. Halusin kotialbumikuvien myötä näyttää sen maailman, jossa miellän Elman mielen liikkuvan paljon. Minulle vanhat albumikuvat symboloivat niitä muistoja ja paikkoja, jonne Elman mieli siirtyy, kun se ei ole nykyhetkessä kiinni.

14 Vanhat kuvat, kesäpäivät ja 70-luvun ihmiset symboloivat huolettomuutta ja onnellista aikaa. Elman albumeissa kuvia on otettu huomattavasti enemmän kesällä ja lomilla, mökillä ja matkoilla kuin esimerkiksi kaupunkiasunnossa. Tämä on hyvin tyypillistä tuon ajan sekä myös nykyajan kotialbumikuvaukselle. Halutaan tallentaa ilonhetket eikä niinkään arkea. Perhevalokuvista tuli toisintoja vapaa-ajan tärkeimmistä hetkistä, laadullisista kohokohdista (Ulkuniemi, 2005 87-88).

Valokuvausprosessi teollistui 1800-luvun lopulla, hinnat halpenivat ja kuvaaminen tuli ihmisten ulottuville. Suurin yksittäinen mullistava tekijä maailmalla olivat Kodakin lanseeraamat laatikkokamerat 1800-luvun lopulla, jotka veivät kuvaamisen kohti kotialbumikuvausta. Laatikkokameroita mainostettiin lausein ”painat vain nappia, me hoidamme loput” ja siten kameraan oli kenen vain helppo tarttua kuvaustaustasta huolimatta. (Ulkuniemi 2005, 87) Ulkuniemi (2005, 88) viittaa Steinrothiin, jonka mukaan “näppäilykuvien tärkein tehtävä on alusta lähtien ollut toimia ihmisten henkilökohtaisen elämän tapahtumien rekisteröijänä sekä tuottaa iloa ja tyydytystä.” Näppäilykuvauksella tarkoitetaan huoletonta ja harrastelijamaista kuvausta. Valokuvaus yleistyi sotien jälkeen Suomessakin, ja siitä tuli osa monen perheen elämää (Ulkuniemi 2005, 90).

Perheet rakentavat valokuvien avulla muotokuvakertomuksia itsestään, ja näillä kertomuksilla perhe näyttää kuuluvansa yhteen (Sontag, 1984, 14). Kamerasta tuli osa perhettä juhlissa, tärkeissä hetkissä ja lomanvietossa. Mainoksissa vahvistettiin ajatusta, että kuvien merkitys tulee kasvamaan ajan myötä (Ulkuniemi 2005, 88). Ja niin voi sanoa tapahtuneen Elman ottamille kuvillekin. Ne ovat tärkeitä.

Tuskin Elma aavisti, että vuosikymmenien jälkeen hän yhä katsoo päivittäin samoja kuvia ja valitsee niistä kulloinkin muutaman kuvan esille pidemmäksi aikaa vitriinin päälle.

Kirjassa käytetyistä Elman kotialbumikuvista Elma on itse yli puolessa kuvista. Todellisuudessa Elma kuvasi enemmän kuin oli kameran edessä. Patricia Hollandin mukaan perhekuvauksessa miehet ovat olleet naisia enemmän kuvaajina, ja naiset ovat esiintyneet kuvissa useammin (Mäkelä 2003, 158). Kauppilan perheessä Elma sen sijaan oli aktiivinen kuvaaja. Hän harrasti valokuvausta vuosikymmeniä ja kuvasi niin kesämökillä vieraitaan kuin työpaikan virkistysretkellä työkavereitaan. Elman lapset Tarja ja Eliisa olivat myös tärkeitä kuvattavia Pohjois-Haagan maisemissa 1960-luvulla.

15

Kuva 1. Kauppila, Elma. Nimetön, Suomensjärvi 1972.

Kuva 2. Kauppila, Elma. Nimetön, Itävalta 1980-luku.

5. VALOKUVAAJUUTENI

Joskus sanoin, että minä menin valokuvaajakouluun sen takia, kun en osannut piirtää realistisesti. Kuulemma kaikki oppivat piirtämään realistisesti, mutta minulla ei riittänyt kärsivällisyys opetteluun. Lukion jälkeisenä kesänä hain eräopaskouluun, sillä minulle luonto on aina ollut hyvin tärkeä ja olin ymmärtänyt teininä ilmastonmuutoksen uhat sekä sen, miten ihminen tuhoaa elinympäristöään kestäättömillä elintavoillaan. Koin eräoppaan ammatin mielekkäänä vaihtoehtona sille, että en tiennyt, mitä minusta tulisi isona. Oppilaita oli kuitenkin jo maksimimäärä seuraavalle lukuvuodelle, eikä minusta tullut eräopasta. Lukiossa en ollut järin aktiivinen oppimaan niitä asioita, jotka eivät minua kiinnostaneet. Minua kiinnostivat yhteiskuntaoppi, kuvataide ja käytännönläheiset prosenttilaskut.

Kesä kului eteenpäin ja jossain vaiheessa työskennellessäni feissarina Greenpeacella työkaverini kertoi mahtavasta kansanopistosta Muurlasta. Hän oli huomannut kiinnostukseni valokuvaamiseen, sillä kannoin usein kameraa mukana. Hain kouluun, pääsin sinne ja opiskelujeni taival valokuvauksen parissa alkoi. En tiennyt valokuvasta vielä silloin mitään, mutta opettajamme Marko Hämäläinen tutustutti meitä yksi kerrallaan kuuluisiin ja mielenkiintoisiin kuvaaajiin. Jouko Lehtola kuvaaajana säväytti minua suuresti. Hänen kuvansa nuorista sankareista oli jotain ihmeellistä - elämänmakuista ja rosoista.

Tuohon aikaan päähäni oli pinttynyt ajatus elämän merkityksestä ja mielestäni oli ihanteellista, että kaikki tekeminen oli merkityksellistä, tarkoituksellista sekä hyödyllistä maailman pelastamiseksi. Nuo ajatukset piinasivat minua lamaannuttaen ja masentaen.

Kun koulussa kysyttiin, että mikä olisi unelmieni kuva, minkä haluaisin joskus ottaa, vastasin, että yhteiskunnallisesti merkittävän uutistapahtuman tallentaminen. Mielessäni oli Hiroshiman pommi ja Nick Utin ottama kuvaa nuoresta Kim Puchista juoksemassa napalmiskun jälkeen. Halusin ottaa herättävän kuvan ilmastonmuutoksesta. Halusin vaikuttaa maailmaan.

Vaikuttamisen tarve on yhä minussa. Omassa tekemisessäni en kurota enää napalmiskuun, vaan katson asioita, jotka ovat lähempänä minua.

Kuva 3. Sippola, Jonne. Omakuva, 2012.

6. TYÖPROSESSI

Opintojeni neljännen vuoden alussa olin alkanut työstämään kuvasarjaa teemalla sukupuolen moninaisuus, mutta päätinkin jättää aiheen vielä odottamaan. Viime vuoden joulukuussa vaihdoin aiheekseni isoäitini Elman ja tämän muistisairauden. Olin tehnyt kuvia Elman kanssa jo kauan ja ajattelin, että nyt haluan keskittyä sekä syventyä kunnolla hänestä ottamiini kuviin. Halusin muodostaa niistä kuvista kokonaisuuden. Olen kuvannut häntä nyt kuuden vuoden ajan. Kun aloin tekemään opinnäytetyötäni, minun oli päätettävä, miten esitän Elman ja millä tavalla näytän alzheimerin taudin teoksessani. Pohdin sitä, haluaisinko kuitenkin tehdä reportaasin, jossa seuraisin Elman elämää hoitokodissa vai lähestyisinkö aihetta muulla tavalla.

Klassisessa reportaasissa ollaan objektiivisia tarkkailijoita ja todennetaan sitä, mitä tapahtuu. Niinkuin Claire Wilson vanhainkodista kertovassa kuvasarjassaan tekee (kuva 4.). Hän on valokuvaajana todentamassa tapahtumaa kameran linssin läpi. Olin kuvannut enimmäkseen Elmaa meidän kahdenkeskisissä hetkissä. Niiden kuvien tapaan halusin jatkaa sitä hiukan pysähtynyttä paikallaan olemisen estetiikkaa. Niissä kuvissa en todentanut sitä, mitä tapahtuu, vaan olin tapahtumassa mukana, läsnä ja todentamassa

20

Kuva 4. Wilson, Claire. Nimetön, 2016.

sitä, mitä meille tapahtui. Olisi tuntunut vieraalta ajatukselta siirtyä Elman rinnalta pois ja alkaa dokumentoida reportaasin omaisesti sitä, mitä hän tekisi toisten kanssa. En halunnut tehdä kuvia, joissa hoitaja antaa hänelle aamulla lääkkeitä ja seuraavaksi istuttaisiin aamiaispöydässä. Pääsisin lähemmäs häntä olemalla hänen vierellään, enkä linssin takana tarkkailemassa. Halusin jatkaa enemmän esseistisen, dokumentaarisen kuvan parissa. Kuvaustyylillä ei siis muuttunut, vaikka kävin mielessäni läpi reportaasin mahdollisuudet.

Joulu- ja tammikuussa jatkoin tuttuun tapaan valokuvaamista Elman luona käydessäni. Nyt kuitenkin mielessäni oli ajatus, että minun pitää saada jokin konsepti aikaiseksi ja minun täytyy tehdä kuvaa, joka kertoo monipuolisesti Elmasta ja myös sairaudesta. Tuntui, että kuvaamani kuvat eivät kertoneetkaan sitä, mitä halusin. Seesteiset kuvat Elmasta istumassa eri tuoleilla joko huoneessaan tai hoitokodin salissa toistivat samaa kaavaa (kuva 5.). Vaikka alzheimerin tautiin sairastuttuaan ihminen toistaa monia kertoja samoja asioita, ajattelin, että pelkkä toisto metodina ei tässä tapauksessa toimi, kun kuvien ottamisen aikaväli ei olisi kuin muutama kuukausi. Jos olisin kuvannut Elmaa joka kuukausi kolmen vuoden ajan istumassa samalla penkillä, asia olisi ollut eri, ja metodi olisi toiminut. Todellisuudessa Elma toki istui eri tuoleilla päivästä toiseen, mutta se ei nyt riittänyt. Pohdin,

21

Kuva 5. Sippola, Jonne. Mummu puurojuhlan jälkeen, 2016.

saisinko kuvattua muutakin kuin tätä samaa. Helmikuuhun tultaessa puoli- ja kokokuvat kuitenkin toistivat kaavaa, jossa Mummu on istuen, seisten tai kumartuneena hänen huoneessaan. Fakta siis oli, että jos en veisi häntä eri paikkoihin, kuvamateriaali ei muuttuisi radikaalisti. Kuitenkin nämä seesteiset istumakuvat alkoivat puhuttelemaan minua.

Kuvien lopullinen muoto oli tammi-helmikuussa vielä minulle epäselvä. Olin ajatellut kasata teoksen eräänlaiseksi interaktiiviseksi kokonaisuudeksi nettisivun muotoon. Sellaiseksi, jossa minun ottamani kuvat sekä Elman kotialbumikuvat risteäisivät ja taustalla olisi audio Elman kertomuksista. Ajatus nettisivuista ei kuitenkaan lähtenyt toteutumaan raakilemisen idean ja saamani palautteen vuoksi. Halusin tehdä jonkin konkreettisen teoksen. Näyttelyn pystyttämisen suhteen aika kävi vähiin, enkä ollut saanut lähetettyä eteenpäin kyselyitäni näyttelytiloista. Päätin, että formaatti, jossa opinnäytetyöni tulee olemaan, on kirja. Voisin tehdä version nettiin kirjan pohjalta vielä myöhemmin, jos ajatus nettisivuista jäisi minua vaivaamaan.

Nettisivuidean pohjalta teokseeni olivat nyt tulleet mukaan myös Elman kotialbumikuvat. Aina Elman luona ollessani olin ottanut kuvia hänen vanhoista kuvistaan, joten reprot kuvista oli saatavilla ensihätään kovalevyiltä. Kirjan teko alkoi taittoa luonnostelemalla. Ymmärsin, että jos aiheena on muisti ja muistamattomuus, antaisi se graafisille suunnittelulle mitä mainiompia ja vilsimpiä mahdollisuuksia. Voisin esimerkiksi rei'ittää sivuja, printata kuvat lainektiviksi ja muistamattomuuden tapaan vaikka painaa osan kuvista puoliksi mustiksi ja osan sumeiksi. Teilattuani suurimman osan näistä vilsistä ideoista taitto muuttui hyvin konservatiiviseksi ja jäykäksi. Hiljalleen taitto muotoutui nykyiseen suuntaansa, ja hioin sitä vajaat kaksi kuukautta. Oli hyvä, että minulla oli aikaa pohtia ja tunnustella valintojani taiton suhteen, sekä konsultoida graafisen alan asiantuntijaa ja ystävääni Lekaa. Taiton kohdalla pohdin kuvavalintoja. Niistä kerron lisää seuraavassa kappaleessa. "Vilsistä" ideoista säästin kirjaan mukaan kuvat, jotka katkeavat ja jatkuvat toisella sivulla, sekä läpinäkyvät leivinpaperimaiset sivut. Ne symboloivat

muistisairautta hienovaraisesti, mutta kuitenkin tarpeeksi voimakkaasti.

Päätettyäni, että opinnäytetyöstäni tulee kirja, tajusin sen olevan oikea ratkaisu. Kirjan muodossa pystyisin käsittelemään aikaa ja muistia laajemmin kuin esimerkiksi näyttelyssä. Koin myös, että kompakti kirja nitoo hyvin yhteen kokemukset minun ja Elman välillä, hänen muistinsa ja muistilaput.

Painatin kirjan Helsingissä Luovassa. Tiesin jo, että haluan käyttää kirjassa mattapaperia. Se sopi aiheeseen hauraan olemuksen ja maanläheisyyden takia. Testiprintit muutamalle erilaiselle paperille varmistivat päätökseni. Olin vuonna 2015 tehnyt vaihto-oppilasvuodestani Bratislavassa kirjan silloisen kouluni lukukausiprojektiksi. Kirjan tekoprosessi oli sieltä osittain tuttua, ja tuntui, että kirjan tekeminen ei ollut nytkään niin vakavaa, kuin voisi luulla. Olen iloinen, että nyt minulle jää käteen fyysinen teos muistona ja työnäytteenä tästä projektista.

7. KUVALLINEN OSUUS

7.1. Kuvavalintojen vaikeus

Olen aina kokenut valokuvauksessa yhdeksi haastavimmista vaiheista kuvien lopullisen valinnan. Siinä vaiheessa, kun pitää karsia kuvista ensimmäiset pois, kaikki menee ihan hyvin. Kun jäljellä on 15 kuvaa, joista pitäisi jäädä jäljelle 7 kuvaa, on valitseminen aina minulle haasteellista.

Kirjaa varten minulla oli kuvaamiani kuvia reippaasti yli 200 kappaletta. Elman vanhoja albumikuvia oli mukana valinnassa skannattuina sekä kännykkällä reprottuina 27 kappaletta. Vanhoja albumikuvia olin käynyt läpi satoja. Kuvia kirjaan päätyi yhteensä 54.

Se ei riitä, että olen ottanut hienon kuvan. Minun pitää myös osata laittaa se sellaisten kuvien rinnalle, joiden kanssa se toimii. Haluan, että aukeamalle asetetut kuvat tukevat toisiaan ja keskustelevat keskenään. Valitsemieni kuvien pitää kertoa tarinaa. En halua, että kuvat toistavat itseään. Tässä teemassa hienoinen toisto on kuitenkin hyväksyttyä ja tarkoituksenmukaisesta. En silti halua, että kirjan katsoja tylsistyy. Kirjassa on oltava punainen lanka ja jännitteen on kestettävä etukannesta siihen saakka, että lukija kääntää takakannen kiinni. Mielestäni olen onnistunut teoksessani, jos kirjaa lukiessaan ihmisellä on halu nähdä seuraavalle sivulle.

Kun kävin kovalevyiltä läpi vanhempia kuvia, jotka olen Elmasta ottanut, vastaan tuli muutama hieno otos, joita en ollut muistanut ottaneeni. Yllätyksekseni kuvat olivat tunnelmallisia ja puhuttelevia. Useat alkupään kuvista olivat liian huonoja, että olisin ottanut niitä mukaan. Ne eivät kertoneet tarpeeksi tarinaa. Mutta nämä kaksi kuvaa ponnahtivat mukaan viimeistä valintaa varten. Kun olin löytänyt ja valinnut mielestäni oikeat kuvat, jouduin vielä valitsemaan kuvat niin, että ne toimivat kirjan taitossa. Osa kuvista oli mukana taittotiedostossa, kunnes ymmärsin pysähtyä niiden

äärelle. Pohdin, tarvitsenko kuvaa oikeasti, onko se tuomassa toistoa, tai onko sen kertoma tarina liian mitätön? En tarkoita, että kaikkien kuvien pitäisi olla mieltä räjäyttäviä, mutta kuvissa pitää olla tarvittaessa hämmentävä, rauhoittava tai ihastuttava vivahde.

7.2. Kihlajaiskuva vs. henkilökuva Elmasta

Minulle oli muodostunut ikonimaiseksi kuvaksi Elman menneisyydestä Elman ja Jussin kihlajaiskuva vuodelta 1952. Kuvan reunat ovat hapertuneet, kun sitä on pyöritelty paljon käsissä. Kuvan patinoitunut olomuoto kertoi minulle sen, että kuva on hyvin tärkeä Elmalle. Se oli usein esillä Elman edellisessä asunnossa pöydän muistilapputelineessä. Olin päätenyt siihen, että kuva olisi ensimmäinen kuva kirjassa heti kannen jälkeen. Kuva symboloi minulle Elman ja Jussin yhteistä taivalta. Olivathan he tapaamisestaan lähtien olleet yhdessä aina reilut 50 vuotta siihen saakka, kunnes Jussi nukkui pois vuonna 2007. Mielikuvani 1900-luvulla solmituista parisuhteista on todella romanttinen. Ihmiset löytävät toisensa ja elävät elämänsä onnellisina yhdessä elämänkumppaninsa kanssa. Elma ja Jussi joka tapauksessa vaikuttivat onnellisilta yhdessä. Kuvassa, joka on otettu 1952 on jo hyvin paljon nostalgiaa ja ripaus retroutta. Myös vanhan kuvan, joka on säilynyt seuraavat 65 vuotta, on oltava todella tärkeä. Kuva oli mukana kirjan ensimmäisestä taitosta saakka. Kuukauden kuluttua aloin kyseenalaistaa kuvaa. Olinko tehnyt oikean valinnan aloituskuvaksi? Miksi esitän Elman hänen puolisonsa käsivarressa, jos kirjan päähenkilö on Elma? Eihän kirja kerro pelkästään heidän parisuhteestaan.

Ymmärsin, että kihlajaiskuvaa aloituskuvana voitaisiin tulkita siten, että mielestäni Elman elämä alkaa vasta, kun hän on mennyt kihloihin. Itsehän en nimittäin ole sitä mieltä. Vanhassa albumissa, jonka sain tädiltäni lainaan, oli paljon kuvia Elmasta hänen ollessaan parikymppinen. Löysin sieltä hienon tilannekuvan Elmasta, jonka päätin nostaa aloituskuvaksi. Tätä kuvaa käyttämällä annan enemmän tilaa Elmalle itsenäisenä toimijana, eikä hän ole

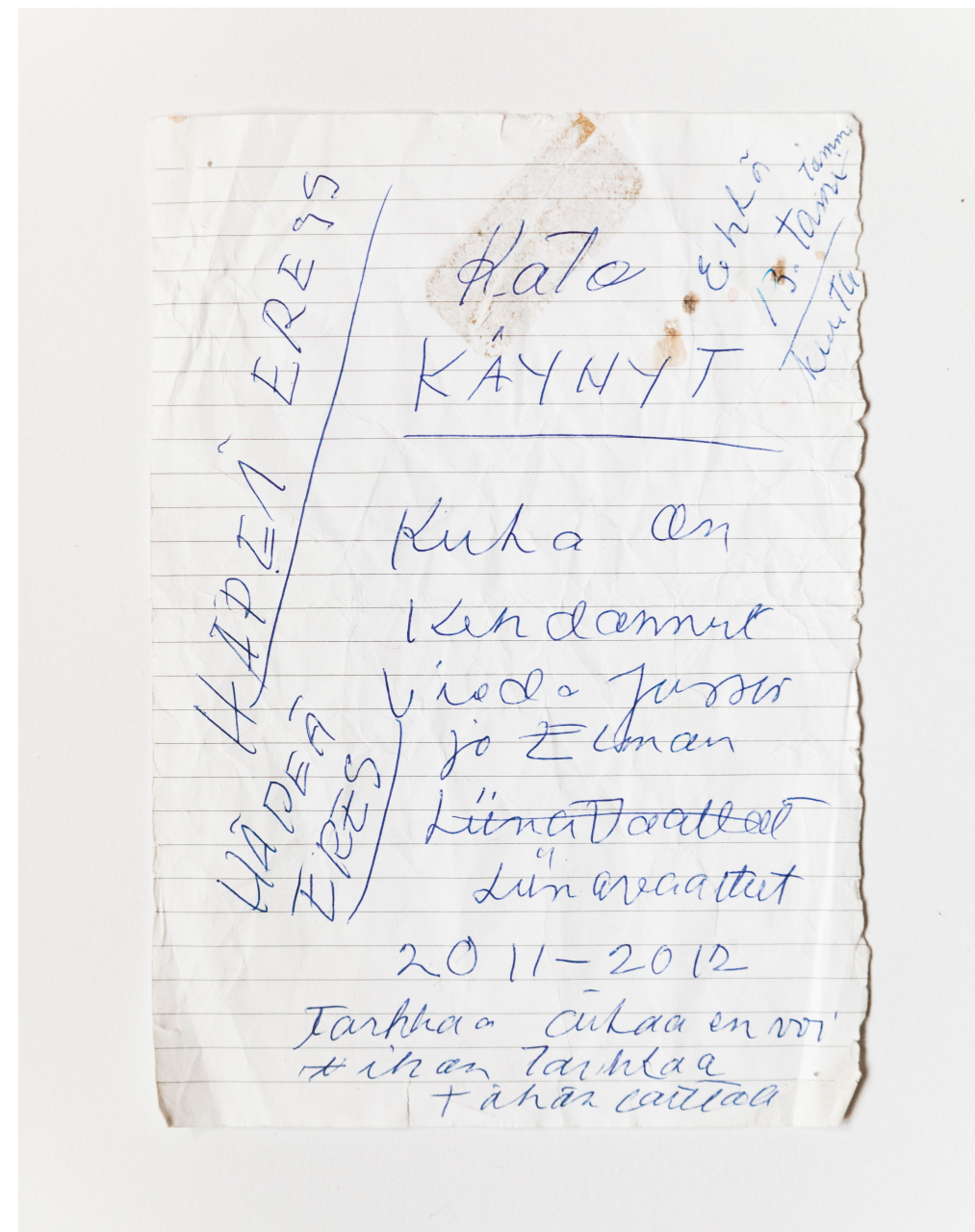
määriteltävissä kihlattunsa kautta. Vaikkakin on muistettava, että 50-luvulla nainen määrittyi hyvin pitkälti miehen mukaan. Lapsuuden kuvia Elmasta ei ole. Karvian perhe oli sen verran köyhä, ettei kameraan ollut varaa.

7.3. Lappujen käyttö

Elmalla oli vainoharhoja taudin alkupuoliskolla. Kahden vuoden ajan hän oli varma siitä, että joku oli käynyt hänen asunnossaan varastamassa liinavaatteita. Elma kirjoitti lappuja liinavaatevarkauksista sekä itselleen että varkaalle. Hän teippasi laput asuntonsa seiniin ja kirjoitti kalenteriin lisää varkaalle suunnattuja huomautuksia. Me Elman luona vierailleet sukulaiset yritimme ottaa varaslaput pois, kun kävimme hänen luonaan. Kuitenkin merkintöjä jäi aina jonnekin asuntoon, eivätkä vainot ottaneet loppuakseen. Laput kuvastivat hyvin alzheimerin tautia, pelkoa ja hätää, jota muistamattomuus tuo.

26

Minulle koitui vaikeaksi pohdinnaksi se, käytätkö varaslappuja teoksessani. Olin ottanut lappuja säästöön ja niin oli tehnyt tätini Eliisakin. Hän oli ottanut talteen myös vanhoja kalentereita varmuuden vuoksi, jotta voisi näillä todistaa Elman sairautta, jos sellainen tilanne tulisi eteen. Olin käyttänyt lappuja jo 2. vuosikurssilla luokkamme ryhmänäyttelyssä "Vieraalla maalla". Ripustin lappuja Galleria Oy oy:n seinille yhdessä kuvien kanssa, jotka olin ottanut Elman asunnolta. Vastaanotto oli ollut silloin positiivinen, teos oli koskettanut. Kuitenkin nyt, kun kokosin kirjaa läheisestä henkilöstä, mietin minkälaisen kuvan haluan hänestä antaa. Minullahan on kaikki valta tehdä ja näyttää Elmasta minkälainen kuva tahansa. Ajattelin, että laput näyttävät hänet liian negatiivisessa valossa. Ja kuka haluaisi näyttää rakkaan läheisensä negatiivisessa valossa? Tiesin, että ilman sairautta Elma ei olisi kirjoittanut niitä lappuja, lapuissa puhui alzheimer. Ymmärsin myös, että olisi väärin olla käyttämättä lappuja teoksessa, koska ne kertovat ja symboloivat alzheimerin tautia niin selkeästi.

27

Kuva 6. Sippola, Jonne. Varaslappu III, 2017.

Journalistin ohje tämän ammatillisesta asemasta kuuluu seuraavasti;
“1. Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.”
Vaikka tämä teos ei ole journalistinen, voin käyttää etiikkani ohjenuorana journalistin ohjetta. Lapuissa näkyy taudin osatotuus. Jos piilottaisin laput, piilottaisin tärkeää ja konkretisoivaa tietoa katsojilta. Omaa valokuvaajan etiikkaani muodostaessani tämä journalistin ohje antaa minulle oikeuden näyttää mitä tapahtuu, eikä minun tarvitse silotella aihetta. Ei edes siksi, että kirjassa on kyse isoäidistäni. Niinpä kirjassani on ottamieni valokuvien ja Elman albumikuvien lisäksi myös valokuvia Elman kirjoittamista lapuista sekä kalenterin sivuista.

7.4. Katseen poissaolo

Kootessani kuvia yhteen huomasin yhden yhdistävän tekijän Mummun potreteissa. Katse on poissaoleva. Vain harvoissa kuvissa Mummu on läsnä. Kuvaustilanteessa hän usein katsoo kameraan vain hetken, ja sen jälkeen hänen mielensä herpaantuu. Silmät alkavat etsiä jotain muuta.
Nea Ilmevalta kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan Georg Simmelin katseen teoriasta. Katse on tapa sitoa ihmiset yhteet vuorovaikutustilanteessa. Ihmiset vuorovaikuttavat keskeään aistien välityksellä, ja aisteista suurin ja puhtain on katse. Kun kaksi ihmistä katsoo toisiinsa, muodostuu yhtenäinen ja ainutkertainen liitto. Liitto voi kuitenkin särkyä helposti ja kun katse harhailee, se rikkoo liiton ainutkertaisuuden (Ilmevalta 2015, 32). Elman ja minun välinen katseen liitto kestää vain hetken, ja usein kuviin taltioituu tuo hetki, kun liitto on juuri särkynyt.

Mielestäni katseen suunta on yksi tärkeimpiä henkilö kuvauksen elementtejä. Jo varhaisissa valokuvaopinnoissani puhuttiin siitä, että kuvattavan voi laittaa katsomaan toiveikkaana tulevaisuuteen siten, että tämän asettaa katsomaan vasemmalle (kuvaajan oikealle) katseen suunta hieman ylös. Suunta määräytyy länsimaisesta lukusuunnasta ja mielikuvasta, että aika kulkee vasemmalta oikealle. Puolestaan kuva, jossa kuvattava katsoo alaviistoon

omaa vasempaan, voi symboloida menneisyyden menetystä tai esimerkiksi menneisyydessä tehtyä virhettä. Kuviin, joissa henkilö katsoo kokonaan pois, ei ole yleistynyttä lukukaavaa. Mitä kertovat kuvat, joissa katseen kohteena on tyhjyys? Kuvat, joissa katse on tyhjä, ovat mielestäni hyvin voimakkaita. Ne jättävät katsojalle tilaa miettiä lähes loputtomia vaihtoehtoja sille, mitä kuvattava näkee. Näillä kuvilla koen ilmaisevani alzheimerin tautia hyvin, sekä symbolisella tasolla että suorana dokumenttina sairauden vaikutuksista.

8. LOPUKSI

Elman potrettien ottaminen, hetkien tallentaminen ja ajan kulumisen kuvaaminen on tuntunut merkitykselliseltä. Vaikkakaan aina kuvat eivät ole olleet ihmeellisiä, on niiden ottaminen yhdessä muuttunut yhdeksi mieluisaksi ajanviettotavaksi. Myös yhteisen tekemisen kautta jaettu aika Elman kanssa tuntuu tärkeältä ja suhdettamme lähentävältä tekijältä. Sairauden myötä Elman kuvaaminen on muuttunut helpommaksi. Ennen hän ei ollut mielellään kuvissa, mutta nykyään kuvaushetki on rauhallisempi ja kumpikin meistä on tilanteessa ajan kanssa läsnä. Ristiriitaista on, että positiivinen muutos johtuu sairaudesta.

Olen tyytyväinen, että tartuin opinnäytetyössäni tähän aiheeseen. Työprosessin myötä olen pystynyt katsomaan keskittyneesti ottamiani kuvia Elmasta monen vuoden ajalta, ja siten huomaamaan oman kehitykseni valokuvaajana. Olen uskaltanut ottaa aikaa, mennä lähemmäs ja ohjata Elmaa. Uskon, että kuvaustilanteet ovat olleet Elmalle mukavia. Hänen syntymäpäivillään maaliskuussa pyysin taas Elmaa olemaan kuvissa. Kuvasin häntä ja sanoin, että hän on varmasti kaunein mummu mitä maan päällä on. Kummankin silmäkulmaan tuli kyynel. Onnesta, läheisyydestä ja ystävydestä. Pidimme toisiamme käsistä kiinni. Olin onnellinen, että olen saanut olla Elmalle läsnä ja minulla on ollut mahdollisuus käydä hänen luonaan kylässä ja kuulla, mitä hänelle kuuluu.

Henkilökohtaisuus tekee työstä minulle merkittävän. Koen, että kirjassa on samaistumispintaa monelle ihmiselle. Erityisesti heille, joilla perheessä on muistisairaita tai heille, joilla on tai on ollut tärkeä iäkkäämpi läheinen. Olen mennyt vanhojen albumeiden äärelle, kysynyt äidiltäni ja Eliisalta kuvien henkilöitä ja vuosilukuja. Uskon, että heille on ollut myös tärkeää, että teen tätä projektia. He ovat olleet mukana ja apuna muistelemassa. He ovat saaneet samalla prosessoida omaa elämäänsä. Seuraavaksi meillä onkin edessä urakka lähisukulaisten avustuksella merkitä Elman albumikuviin oikeat vuosiluvut ja henkilöt.

Sitä ennen aion hakea kohdeapurahaa kirjalle ja koitan saada kirjan julkaistua. Koen, että on ollut myös yhteiskunnallisesti tärkeää tehdä teos muistisairaudesta ja tuoda tätä kansansairautta enemmän esiin. Muistisairaatt ihmiset laitoksissa ovat hienoja yksittäisiä yksilöitä, joilla on värikäs ja

arvokas historia. He eivät saa olla pelkkiä vihanneksia osastoilla, numeroita tilastoissa tai välineitä pörssiin menneiden hoiva-alan yritysten eurojen tuplaamisessa. Haluan, että "arvokas vanhuus" -puheet eivät jää vain puheiksi. Ihmiset pitää iästä, terveydentilasta ja varallisuudesta riippumatta hoitaa inhimillisesti ja turvattuina silloin, kun he eivät enää itse siihen pysty.

Kuva 7. Sippola, Jonne. Elma, 2013.

9. LÄHTEET

Sontag, Susan 1984 (1977). Valokuvauksesta. Suom. Kanerva Cederström & Pekka Virtanen. Helsinki: Love kirjat.

Muistiliitto 2016. Muistisairaudet [viitattu 20.2.2017]. Saatavissa: <http://www.muistiliitto.fi/fi/muistisairaudet/muistihairiot-ja-sairaudet/muistisairaudet/>

Alzheimerinfo 2017. Alzheimerin tauti yleisin dementiaa aiheuttava muistisairaus [viitattu 20.2.2017]. Saatavissa: <http://www.alzheimerinfo.fi/alzheimerin-tauti/alzheimerin-tauti-yleisin-dementiaa-aiheuttava-muistisairaus>

Alzheimerinfo 2017. Alzheimer etenee neljässä vaiheessa [viitattu 20.2.2017]. Saatavissa: <http://www.alzheimerinfo.fi/alzheimerin-tauti/alzheimer-etenee-neljaessae-vaiheessa>

32

Kohtamäki, T, Palomäki, S-L. Valokuvat vanhainkodin asukkaiden elämäntarinoiden lähteenä. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, [S.l.], p. 35-47, Tammi. [viitattu 15.4..2017]. Saatavissa: <http://journal.fi/janus/article/view/50547>

Hytönen, Y. 2015. Kysy museolta - ONKO ”HYVÄ” VALOKUVA NYT ERILAINEN KUIN 1900-LUVULLA, JA KUINKA PALJON TEKNIikka ON VAIKUTTANUT TÄSSÄ? [viitattu 12.4.2017]. Saatavissa: <http://www.kysymuseolta.fi/valokuvataiteenmuseo/#!id=631>

Ulkuniemi, S. 2005. Valotetut elämät. Perhevalokuvien lajityyppiä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa. Rovaniemi: Lapin yliopisto [viitattu 28.3.2017]. Saatavissa: <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=4bfa3c0e-52c4-4763-8375-178a941470ab>

Ilmevalta, N. 2015. Kuvaajan ja kuvattavan kohtaaminen - Valokuvaajien kokemuksia henkilökuvaamisesta. Tampere: Tampereen yliopisto [viitattu 14.4.2017]. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97811/GRADU-1437395734.pdf?sequence=1>

Julkisen sanan neuvosto 2017. Journalistin ohjeet ja liite [viitattu 1.4.2017]. Saatavissa: http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/

Kuvalähteet

Kansi Sippola, Jonne. Elma ja raidat, 2016.

Kuva 1. Kauppila, Elma. Nimetön, Suomusjärvi 1972.

Kuva 2. Kauppila, Elma. Nimetön, Itävalta 1980-luku.

Kuva 3. Sippola, Jonne. Omakuva, 2012.

Kuva 4. Wilson, Claire. Nimetön. Sarjasta Nursing Homes 2016. [viitattu 21.02.2016] Saatavilla osoitteesta: <http://www.gingerpixel.ie/documentary-photography-nursing-homes/>

Kuva 5. Sippola, Jonne. Mummu puurojuhlan jälkeen, 2016.

Kuva 6. Sippola, Jonne. Varaslappu III, 2017.

Kuva 7. Sippola. Jonne. Elma, 2013.

Kiitos Mummu,
ja kiitos Viena, Äiti, Iskä, Eliisa, Sepi, Lekat, Sara, Vilja,
Akseli, Jenni, Raakel ja Anu avustanne tämän projektin
eteenpäin saattamisessa.

33

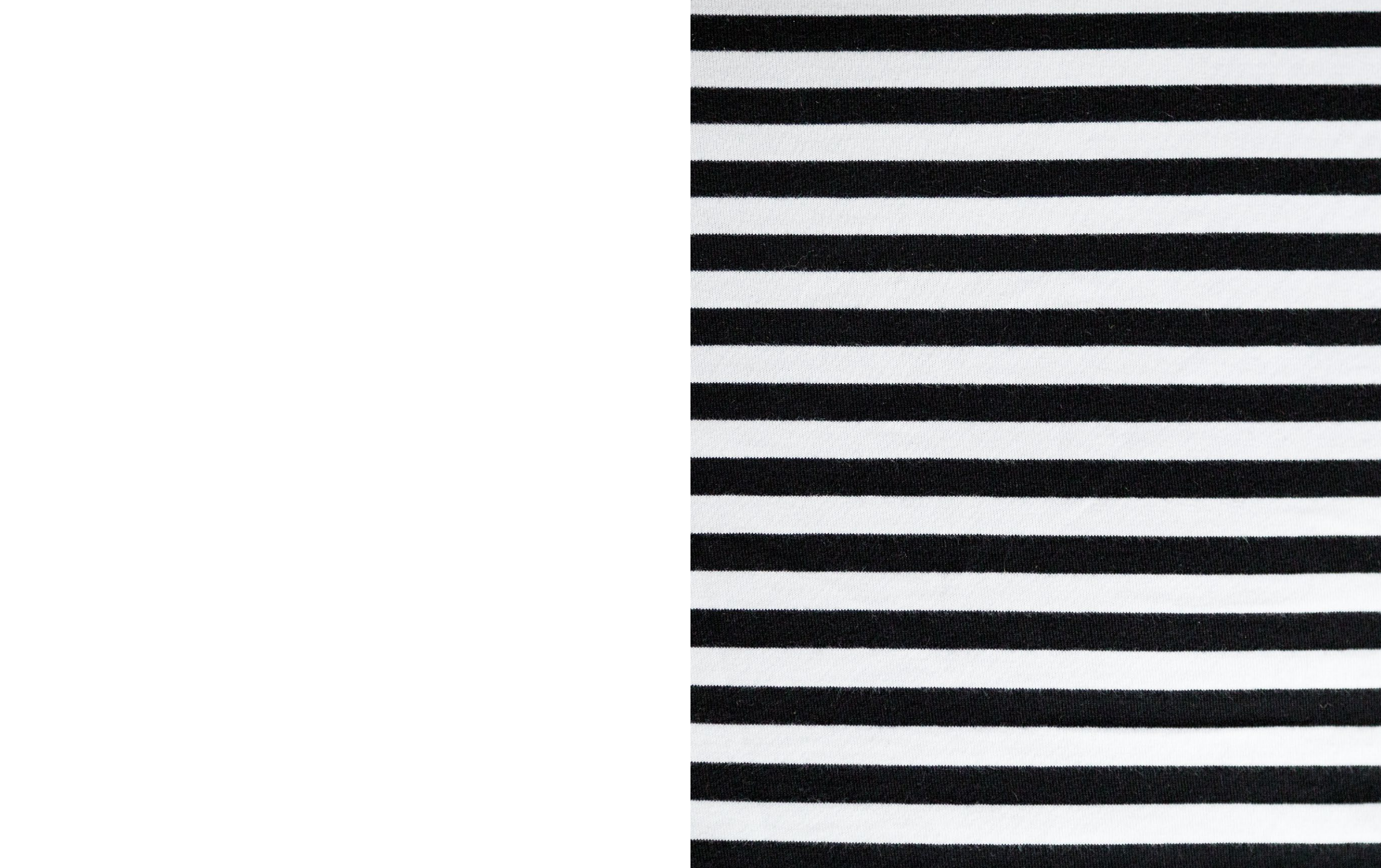

ELMA

jonne sippola

ELMA

jonne sippola
2017

Kirjoitamme itse ne tarinat, joita emme ehtineet kuulla. Kuvat viitoittavat tien. Osan ehdit kertoa, jotain emme saa koskaan tietää. Toiset tarinat olemme kuulleet jo monta sataa kertaa.

Viiden vuoden aikana sairaus on vienyt sinua vaivihkaa kauemmas.

Halaamme nykyään enemmän.

—

ELMA on kertomus isoäidistäni ja katoavasta muistista.

Lüna-vaattet

Asunta 12

^m Lakana

VARAS

Tässä Asunnossa

2012

POLIISSI TUTTU

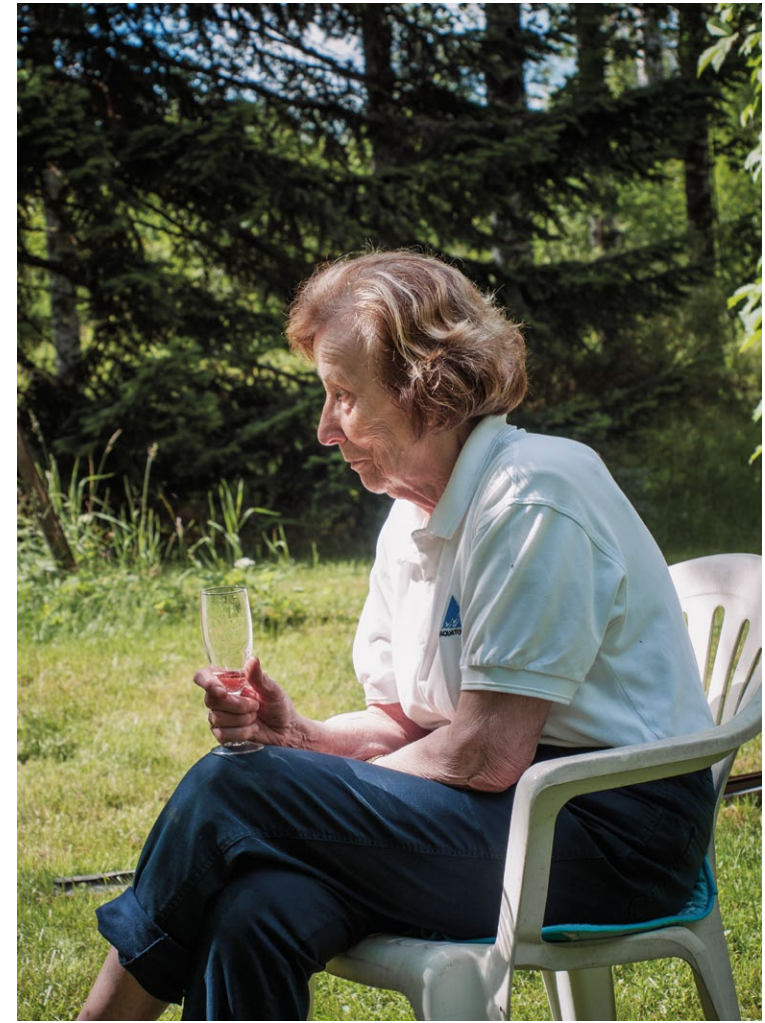

öppettider
september:

Ekenäs
mån, ons 11-18
tis, tors, fre 11-16
lör 9-12

Hangö
mån och ons 10-18
tis 10-17
lör 9-12

Högfors
mån, ons 15-19
lör 9-12

Ingå
tis, tors 13-18
lör 9-12

Karis
mån, ons, fre 13-18
lör 9-12

Karislojo
ons 16-18
lör 9-12

Lojo, Munka
mån 7-19,
tis-fre 7-18
lör 9-12

Pusula
tis, tors 16-19
lör 9-12

Vichtis
tis, ons, fre
12-18
lör 9-12

Tilaa maksuton neuvonta-
käynti tai tule jätteenävi-
railulle. Rosk'n Rollin neuvon-
ta palvelee myös ryhmiä.

Beställ ett avgiftsfritt rådgivnings-
sällfälle eller gör ett
sopstationsbesök. Rosk'n
Rolls rådgivning betjänar
även grupper.

Koruhu-
konkurssi

Voit Voit tänä aikana
kaupat täynnä tavaraa

Syyskuu 2012 September

Kuinka joku vielä VARASTAA
Tänä aikana

VARASTA
Hävitys
Tässä

	Mä/Må	Ti/Ti	Ke/On	To/To	Pe/Fr	La/Lö	Su/Sö
35	Tänä aikana						
36	Soile, Soili, Soila Solveig	3 Ansa Roland	4 Roni, Mainio Ragnvald Yrittäjän päivä Foretagardagen	5 Asko Felix, Felicia	6 Miro, Arho Regina, Roy	7 Taimi Göte, Göta	8 Isto, Eevert, Vertti Evert
37	Kalevi Oster	10 Santeri Alexander	11 Valma, Vilja Dagny	12 Orvo Ylva	13 Iida Iida	14 Sirpa Runar	15 Hilla, Hellevi Hellevi
38	Aili, Aila Hildegard	17 Tyne, Tytti Pamela	18 Reija Torborg	19 Varpu, Vaula Erna	20 Mervi Gunborg, Gunlög	21 Mauri Mauritz Syysp.tasaus Höstdagjämningen	22 Minja, Miisa Tekla
39	Alvar, Auno Alvar	24 Kullervo Sigvard	25 Kuisma Finn	26 Vesa Torolf	27 Arja, Lenni Leonard, Lennart	28 Mikko, Mika Mikael, Mikaela	29 Siru, Sirja, Sorja Roger
							30

2012
2012
ELMA SANELMA
ON SUROLI-
Lina Valtti
nen
Tuntuu PAHALTA se
EN OLE VARASTA-
NUT-koikka

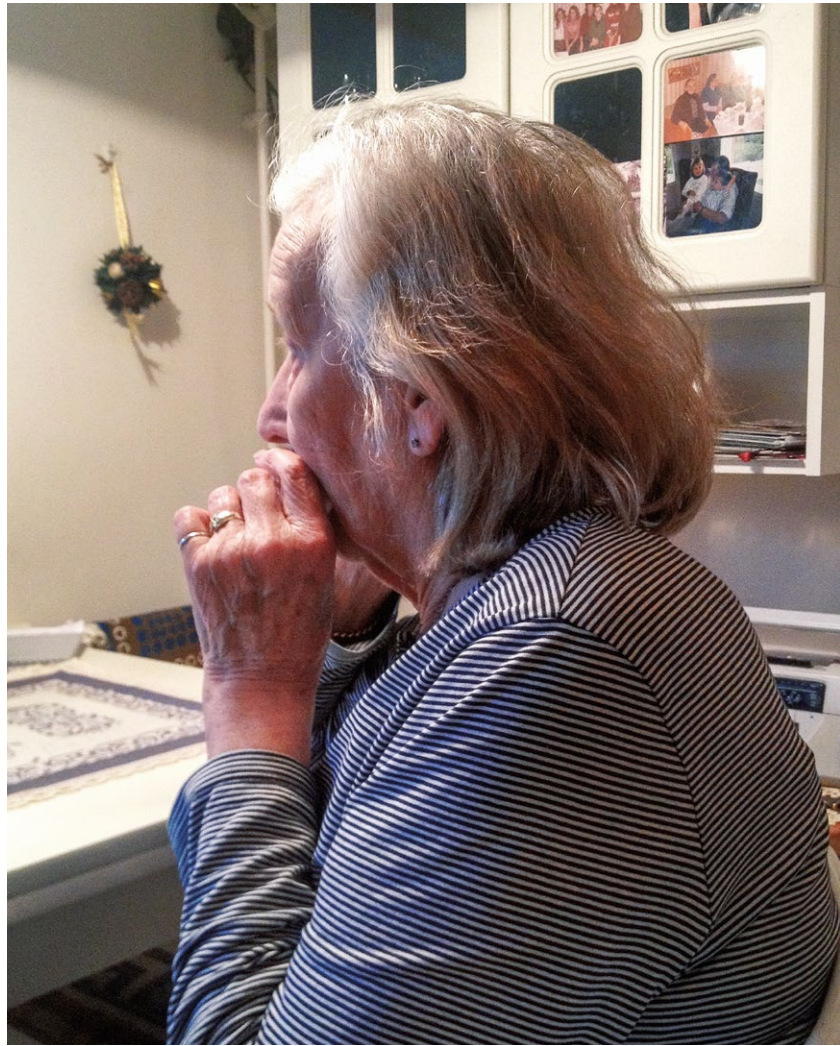

HÄDEN ERES
 HÄDEN ERES
 Kato
 Käytty
 Kuka on
 kändämät
 Viedo jussu
 jo Elman
 Lünatöatit
 Lünatöatit
 2011-2012
 Tarkka a cika en voi
 + inen tarkkaa
 + ähän cättää

13. Tammi
 Kuntä

Laitanka
Ulko-oveen
-että VARKAITA
Liikkuu
VAROKAA

Suihkun
kautta
altaaseen

HYVÄT UIMA-ALTAAN
KÄYTTÄJÄT!
Uima-altaan turvakamera on
käytössä
ma - pe klo 10.00 - 12.00
Pöytätyöskentelyssä ihmisen
olmapaikka ennen altaaseen ja saunan
käyttöä.
Altaaseen pöytätyöskentely on pidettävä kiinni
tai käytettävä uimamattia.
Saunassa ja pukuhuoneessa käytettävä
laskelmaa.
ENSIAIKAKAAPPI on
Vihreässä salongissa
(pöytätyöskentelyssä tai
käytävällä).
Rentoituvia hirttejä!

ASUKKAIDEN UIVTELORO
MAANANTAISTA SUNNUNTAIHIN
8-10.30. SÄÄNÄ LÄMPIMÄSSÄ
PILVINTÄMÄN ALUEELLA. SAUNAN
KÄYTTÖÄ MAKSU. 5 € MAKS
KÄYTTÖÄN TAI TOIMISTOON

OLKAIT
KÄT
OSKIE
AI
LINEN ETKÄ
LUNDESSASI.
EN LAUTEIDEN
OTONTA.

Kauppi

Kettu eli punakettu (Vulpes vulpes)
Kuvat: www.shutterstock.com

vk	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai	Sunnuntai
48	Marraskuu 2013 vk M T K T P L S 44 1 2 3 4 5 45 4 5 6 7 8 9 10 46 11 12 13 14 15 16 17 47 18 19 20 21 22 23 24 48 25 26 27 28 29 30	Tammikuu 2014 vk M T K T P L S 1 1 2 3 4 5 2 6 7 8 9 10 11 12 3 13 14 15 16 17 18 19 4 20 21 22 23 24 25 26 5 27 28 29 30 31	<i>Maijan känny 040-7150334</i> <i>Lean känny 050-5204819</i>				1. adventtisunnuntai Oskari
49	Anelma Unelma 2	Meri Vellamo 3	Airi Aira 4	Selma 5	Itäenkiyyspäivä Niko Niko Niklas 6	Tarja soitti ella 20:30 7	Sampia 8
50	Anna Anne Anni Anu 9	Jutta 10	Tatu Daniel Taneli 11	Tuovi 12	Sisko Kupat 2. 1941 13	Jouko 14	Paula kävi 15
51	Auli Aulikki Aada 16	Raakel 17	Aapo Rami 18	Iiro Iisakki Iikka 19	Benjamin Kerko 20	Talvipäivänseisaus Tuomas Tomi Tommi 21	4. adventtisunnuntai Raafael 22
52	Senni 23	Aatami Erva 24	Joulupäivä 25	Tapaninpäivä Tapani Teppo 26	Hannu Hannes Hans 27	Viatt. lasten päivä Piia 28	Rauha 29
1	Taavetti Taavi 30	Sylvester Silvo 31	<i>Maijan känny 040-7150334</i> <i>Lean känny 050-5204819</i>				

© Ajasto Paperproducts Oy, 2012. Nimipäivät © Helsingin yliopisto

Joulukuu 2013

29. joulukuuta 2012
Kellu 12.
Uusien vuorokausien päivä

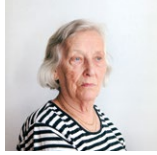

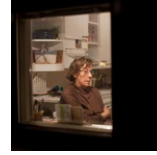
Elma Mäkkylässä,
kevät 2016

Elma ja Lea Karvian
pirtissä, kesä 2013

Eliisa ja Elma joulun
aikaan Haagan
kodissa 1980

Elma Mäkkylässä,
kevät 2012

Elma Lauriinassa,
talvi 2016

Elma Helsingissä,
50-luvun alku

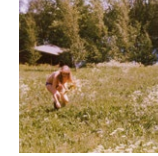
Rauha (Jussin äiti),
Elma, Jussi, Antti
(Jarmon lapsi),
Anne (Jussin sisikon
tyttären tytär),
Tarja, Eliisa ja
Jarmo-perhetuttu,
Siuro 1963

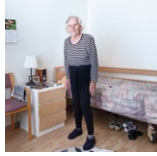
Elma ja Eliisa
Lauriinassa,
kevät 2017

Elman ja Jussin
kihlajaiskuva, 1952

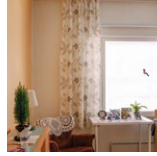
Tarja
Suomusjärvellä,
kesä 1979

Elma hoitokodissa
Lauriinassa
Espoossa,
syksy 2016

Tyyne-äidin
hautajaiset, Jussi,
Eliisa, Tarja ja Elma,
Karvia 1986

Elman huone
Lauriinassa,
kevät 2017

Tarjan lapsi
Johannes,
Suomusjärvi 1991

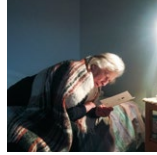
Elma ja Tarja
matkalla Saanalle,
kesä 1961

Elma Suomusjärven
mökillä, kesä 2012

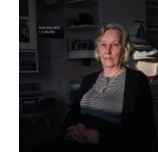
Jussi-puoliso
Suomusjärven
mökillä, 70-luvun
puoliväli

Elma Mäkkylässä
joulun aikaan 2015

Elma, Jonne ja Sulo
Lauriinassa,
talvi 2016

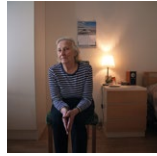
Elma jouluaattona,
Mäkkylä 2015

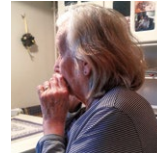
Elman äiti Tyyne
(oik.) ja Elman sedän
vaimo Linnea,
Karvia 70-luku

Elma Suomusjärven
mökillä, kesä 2012

Elma Lauriinassa,
kevät 2017

Elma Mäkkylässä,
kesä 2015

Jussi Itävällassa,
70-luvun alku

Lea-sisko (vas.) ja
Elma lapsuuden
kodin kuistilla,
Karvia 2013

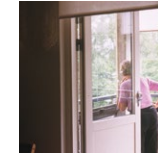
Lapsuudenkoti
Karviassa 2013

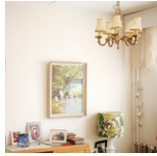
Tarja ja Eliisa,
Suomusjärvi 1972

Jonne ja Elma
Mäkkylän
uimaosastolla,
syksy 2015

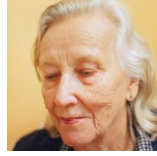
Elma Mäkkylässä,
kesä 2013

Mäkkylän asunto,
2013

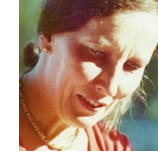
Tarjan lapsi Jonne
ja Elma Mäkkylässä,
kevät 2016

Elma Lauriinassa,
jouluku 2016

Elma ja Jussi,
50-luvun alku

Elma Suomusjärvellä,
70-luvun puoliväli

Elman lapset Eliisa ja
Tarja, Pirkkola 1961

Tyyne ja Tarja,
Karvia 1966

Elma ja Jussi,
Suomusjärvi 1975

Elma Mäkkylän
uimaosastolla,
syksy 2015

Elma ja Jonne, 2015

Kiitos Mummu.

»Sovittiinko me tästä?
En minä muistanut mitään,
olin pelkkä lanka vain.»